

Ymateb Ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru i'r Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon.

Mae ymatebion manwl i'r meysydd a nodwyd gan yr Aelodau wedi'u nodi isod:

1. Aseiad cyfredol o sefyllfa ariannol pob bwrdd iechyd ac ymddiriedolaeth GIG.

Mae holl sefydliadau GIG Cymru, ac eithrio Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda a Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, yn rhagweld y byddant yn sicrhau cydbwysedd ariannol yn 2021-22. Y diffyg a ragwelir ar gyfer y ddau sefydliad hyn ar hyn o bryd yw £49.4m, sy'n gyson â'u cynlluniau gweithredol ar gyfer y flwyddyn ariannol. Rydym yn disgwyl y bydd y ddau sefydliad yn cynnal neu'n gwella ar eu sefyllfa alldro ar gyfer 2020-21. Mae ein swyddogion, ac Uned Cyflenwi Cyllid y GIG, yn gweithio gyda thimau cyllid y ddau sefydliad i olrhain cynnydd yn erbyn cyflawni'r disgwyliad hwn.

Yn ddiweddar, cyhoeddwyd cyllid ychwanegol gwerth £551m ar gyfer y GIG eleni i helpu gyda'r ymateb parhaus i'r pandemig a gwneud cynnydd ar adfer gofal arferol. Mae'r cyllid hwn yn ychwanegu at y £540m a gadarnhawyd trwy broses gyllideb 2021-22 a'r gyllideb atodol gyntaf ar gyfer costau Covid a chyllid cychwynnol i gefnogi adferiad. Rydym yn darparu tua £1.1 biliwn o gyllid ychwanegol yn 2021-22 ar gyfer y GIG i helpu gyda'r ymateb i Covid a mynd i'r afael â'r ôl-groniad o restrau aros.

Yn anochel, nid yw'r GIG wedi gallu cyflawni'r lefel arferol o arbedion effeithlonrwydd wrth iddynt ganolbwyntio ar ymateb i'r pandemig a dechrau adfer gofal arferol. Mae effaith y diffyg hwn o ran sicrhau arbedion ar sefyllfaoedd ariannol yn cael ei rheoli ar hyn o bryd drwy gymorth cyllid afreolaidd. Bydd angen i ni sicrhau bod y GIG yn gallu cynnal cynaliadwyedd ariannol wrth i gyllid ddychwelyd i lefelau llinell sylfaen rheolaidd.

2. Diweddariad ar y cymorth ariannol sy'n cael ei ddarparu i awdurdodau lleol a darparwyr gofal i helpu gyda phwysau parhaus sy'n gysylltiedig â COVID-19.

Yn 2020-21, darparodd Llywodraeth Cymru gyllid i Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd Lleol i gefnogi gofal cymdeithasol i oedolion a darpariaeth gofal iechyd gysylltiedig yn ystod y pandemig coronafeirws. Gweinyddwyd cyllid ar gyfer Awdurdodau Lleol drwy'r Gronfa Caledi Gofal Cymdeithasol i Oedolion, a derbyniodd Byrddau Iechyd Lleol gyllid ar wahân cyfatebol er mwyn cefnogi'r elfen gofal iechyd ychwanegol yn y sector gofal cymdeithasol i oedolion. Fel rhan o'r gyfres o gymorth a ddarparwyd i'r sector, fe wnaethom ddarparu dros £160 miliwn i dalu'r costau cyffredinol o ymateb i'r pandemig a helpu i wrthbwysu'r pwysau ychwanegol yn deillio o fylchau heb eu hariannu ym maes gofal preswyl drwy Gronfa Caledi Llywodraeth Leol a Byrddau Iechyd Lleol yn 2020-21.

Roedd y Gyllideb Derfynol ar gyfer 2021-22 yn cynnwys y Gronfa Caledi ac ymateb y GIG i Covid-19 a oedd yn cefnogi parhad y cyllid hwn hyd at fis Medi 2021. Roedd y cymorth hwn ar ffurf ymgodiad ffi cyfradd safonol i gefnogi gofal wedi'i gomisiynu, cymorth ar gyfer bylchau cymwys heb eu hariannu ac elfen cymorth sectoraidd lleol sy'n darparu cyllid dewisol i helpu Awdurdodau Lleol i gefnogi anghenion lleol. Mae dros £25 miliwn wedi'i ddarparu hyd yma. Bydd cymorth ar gyfer y sector gofal cymdeithasol i oedolion yn parhau hyd at ddiwedd y flwyddyn ariannol gyfredol.

Cydnabyddir bod angen i'r sector ddatblygu llwybr gwahanol yn hytrach na dibynnu ar lefel uchel o gymorth, sy'n cadw hyblygrwydd ar gyfer pwysau gan y pandemig, ond sy'n sicrhau bod y sector yn gallu diwallu anghenion y boblogaeth yn y cyfnod sydd i ddod. O'r herwydd, bydd y cynllun yn cael ei raddio i ddarparu llwybr ymadael arfaethedig o'r lefel bresennol o adnoddau erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Bydd y cymorth sy'n cael ei ddarparu i helpu i wrthbwysu costau bylchau heb eu hariannu yn cael ei raddio o fis Medi ymlaen, a bydd yr ymgodiadau cyfradd safonol ar gyfer gofal preswyl a gwasanaethau byw â chymorth yn cael eu graddio o fis Hydref; bydd yr ymgodiad cyfradd safonol ar gyfer gofal cartref yn parhau hyd at ddiwedd y flwyddyn.

3. Cynlluniau i fynd i'r afael â'r ôl-groniad o gleifion sy'n aros am driniaeth, gan gynnwys blaenoriaethu cleifion/gwasanaethau.

Rydym yn ymwybodol o'r heriau sy'n ein hwynebu wrth geisio adfer gwasanaethau i'w cyflwr cyn y pandemig a'u gwella wrth symud ymlaen. Ar hyn o bryd, rhaid i ni ganolbwyntio ar leihau rhestrau aros er mwyn lleihau effaith y pandemig ar ganlyniadau. Bydd yn anodd cyflawni hyn o ystyried y cyfyngiadau sy'n deillio o reolaethau atal heintiau yn ein llwybrau diagnostig, llawfeddygol a thriniaeth eraill; yn ogystal â'r angen i ddarparu ac adfer gofal clinigol brys arall. Fodd bynnag, rwyf wedi gosod hyn fel blaenoriaeth ar gyfer y system, sy'n cael ei hadlewyrchu yng nghynlluniau blynyddol y byrddau iechyd.

Mae ôl-groniad hefyd mewn adolygiadau a gwiriadau rheolaidd ar gyfer pobl sy'n byw gyda chyflyrau iechyd hirdymor, megis asthma a diabetes, i'w helpu i gadw'n iach. Mae Prif Weithredwr GIG Cymru wedi nodi yn glir iawn ei fod yn disgwyl i fyrddau iechyd hyrwyddo prosesau cydweithio rhwng practisau meddygon teulu a thimau iechyd y gymuned i ddechrau mynd i'r afael â'r ôl-groniad hwn cyn y gaeaf.

Mae'r rhaglen genedlaethol ar gyfer gofal wedi'i gynllunio yn datblygu dull newydd o ymdrin â gofal wedi'i gynllunio, gyda 'Pum Nod ar gyfer Gofal wedi'i Gynllunio' wedi'u datblygu ochr yn ochr ag arweinyddiaeth clinigol a gweithredol. Y pum nod yw atgyfeiriadau effeithiol; cyngor a chanllawiau; trin yn unol â hynny; gofal dilynol darbodus; mesur yr hyn sy'n bwysig. Bydd y pum nod yn cael eu hategu gan ddatganiadau ansawdd.

Bydd y rhaglen yn cael ei rheoli drwy dair rhaglen waith: Rhaglen Glinigol ar gyfer Gofal wedi'i Gynllunio; Trawsnewid Systemau Cleifion Allanol; a mesur y system gyfan. I ddechrau, canolbwyntiodd y Rhaglen Glinigol ar bum maes gyda'r amseroedd aros hwyaf; orthopedeg; wroleg; dermatoleg; y glust, y trwyn a'r gwddf; ac offthalmoleg. Yn seiliedig ar y niferoedd presennol sy'n aros, cytunwyd i ymestyn cwmpas y rhaglen i gynnwys llawdriniaeth gyffredinol a gynaeoleg hefyd. Bydd hyn yn awr yn sicrhau bod yr arbenigeddau sydd â'r amseroedd aros hwyaf yn cael eu cwmparu gyda rhaglen drawsnewid i helpu adferiad.

Ar gyfer pob un o'r meysydd hyn, mae camau gweithredu eisoes ar waith. Ar gyfer orthopedeg, mae strategaeth glinigol yn cael ei datblygu, mae clinigau rhithwir ar gyfer y cymalau, a rheoli cyhyrsgerbydol. Ar gyfer wroleg, mae rhaglen hunanreoli antigen penodol i'r prostad (PSA) ar waith ochr yn ochr â gwell canllawiau atgyfeirio ar gyfer gofal sylfaenol. Mae llwybr tele-dermoscopi yn cael ei ddatblygu ar gyfer dermatoleg ochr yn ochr â Sylw yn ôl Symptomau (SOS) ac Apwyntiadau Dilynol ar Gais y Claf (PIFU).

Rydym wedi buddsoddi £140 miliwn pellach i fyrddau ac ymddiriedolaethau iechyd i helpu i fynd i'r afael â'r ôl-groniad o gleifion. Mae fy swyddogion wrthi'n cwblhau'r

dyraniadau a sut y bydd yr arian yn cael ei ddefnyddio. Mae hyn ar ben y £100 miliwn a ddyrannwyd ym mis Mai 2021.

Y nod yw datblygu dulliau rhanbarthol o drin ôl-groniadau orthopedeg a chataractau yn ogystal â'r ôl-groniad endosgopi. Mae arian ychwanegol yn cael ei roi ar gael yn y rhaglen Gofal wedi'i Gynllunio i gefnogi'r gwaith o drawsnewid y broses o ddarparu gwasanaethau a sefydlu arferion da ledled Cymru. Argymhellir hefyd y dylid darparu cronfa drawsnewid genedlaethol yn debyg i'r dull yr ydym wedi'i weithredu ar gyfer gofal heb ei drefnu.

Bydd Unedau Gofal Ôl-Anesthetig (PACU) yn cael eu hehangu ar gyfer y cleifion hynny nad oes angen yr un lefel o ofal arnynt ar ôl llawdriniaeth ag y mae uned gofal critigol arferol yn ei ddarparu. Bydd cymorth hefyd i gronfeydd adfer cenedlaethol ar gyfer canser ac offthalmoleg a chymorth i gadw cleifion yn iach tra byddant yn aros am lawdriniaeth.

Mae'r Bwrdd Clinigol Orthopedig cenedlaethol wrthi'n datblygu strategaeth glinigol ar gyfer orthopedeg yn y tymor hir. Yn y tymor byr, mae byrddau iechyd yn edrych ar atebion rhanbarthol, gan gynnwys y posibilrwydd o addasu Ysbyty Seren i ddarparu canolfan ranbarthol yn y De-ddwyrain i drin y cleifion orthopedig hynny sydd wedi aros dros ddwy flynedd ac i ddatblygu safle Castell-nedd Port Talbot i ddarparu canolfan ranbarthol yn y De-orllewin i ddarparu 5,000 o lawdriniaethau ychwanegol y flwyddyn.

Mae byrddau iechyd eisoes yn datblygu cynlluniau rhanbarthol ar gyfer cataractau, gyda chynlluniau i gynyddu capasiti yn y De-ddwyrain ar draws y tri bwrdd iechyd gyda'r bwriad o gael canolfan ranbarthol yn y tymor hwy. Ar gyfer y De-orllewin, y cynllun yw cynyddu capasiti ar ddau safle a rhannu'r gweithlu ar draws y ddau safle.

O ran endosgopi, y nod yw datblygu gweithlu a chapasiti sy'n gallu cyflawni yn erbyn yr ôl-groniad.

Mae atebion ar wahân yn cael eu datblygu ar gyfer y Gogledd. Mae'r bwrdd iechyd yn edrych ar ddatblygu dull rhanbarthol o ddarparu gwasanaethau cleifion allanol, cataractau, diagnosteg, gan gynnwys endosgopi ac orthopedeg cleifion mewnol.

Cynhelir Uwchgynhadledd Gofal wedi'i Gynllunio yn fuan lle bydd clinigwyr a rheolwyr yn gallu trafod cynlluniau.

4. Trawsnewid gwasanaethau, gan gynnwys cyflwyno'r weledigaeth a nodir yng nghynllun Cymru Iachach a myfyrio ar wersi a ddysgwyd yn ystod pandemig COVID-19.

Mae gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru wedi bod ar flaen y gad wrth ymateb i'r pandemig Covid-19. Mae Covid-19 wedi cyflymu'r broses o newid sut mae gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn cael eu darparu. Trwy ddatblygu sylfeini *Cymru Iachach* rydym wedi mynd ati i roi ein cynllun hirdymor ar waith mewn rhai meysydd.

Mae'r weledigaeth wreiddiol ar gyfer *Cymru Iachach* wedi'i dilysu ac mae'n parhau'n berthnasol i Gymru heddiw. Wrth i ni symud i gyfnod 'adfer ar ôl covid', *Cymru Iachach* yw ein fframwaith strategol o hyd ar gyfer datblygu a defnyddio dulliau gweithio newydd.

Mae Llywodraeth Cymru wedi manteisio ar y cyfle i ailddatgan blaenoriaethau *Cymru Iachach* ac adolygu'r 40 cam gweithredu yn y Rhaglen Trawsnewid er mwyn sicrhau eu bod yn parhau i fod yn berthnasol ac yn canolbwyntio ar y materion a ddaeth i'r amlwg yn ystod y pandemig. Cyhoeddwyd datganiad ysgrifenedig a champau gweithredu diwygiedig ym mis Mawrth gan gynnwys saith cam gweithredu newydd i greu cymunedau cryf yng Nghymru a chanolbwyntio ar anghydraddoldebau iechyd, atal, iechyd meddwl, plant a phobl ifanc a datgarboneiddio.

Mae ein dull integredig o ymdrin â gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol trwy *Cymru Iachach* wedi cryfhau partneriaethau a chydweithio ar draws ffiniau sefydliadol a daearyddol, gan ddangos ymrwymiad cyfunol gwasanaethau cyhoeddus i ymateb i anghenion cymunedol. Rydym wedi greu amgylchedd lle mae ein partneriaid a'n gweithlu wedi croesawu a chyflawni'r broses o drawsnewid gwasanaethau yn gyflym, gan gyflawni mewn amgylchiadau anodd iawn yn aml.

Mae buddsoddiad sylweddol a charlam mewn technoleg ddigidol wedi helpu i drawsnewid gwasanaethau yn gyflym a pharhau i ddarparu gwasanaethau hanfodol mewn amgylchedd diogel. Mae TEC Cymru wedi nodi bod dros 225,000 o ymgynghoriadau rhithwir wedi'u cynnal, gan arbed dros 215,000 o oriau i gleifion nad oes angen iddynt deithio.

Gyda chymorth y Gronfa Trawsnewid a'r Gronfa Gofal Integredig, mae Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol wedi datblygu modelau gofal newydd sydd wedi bod yn amhrisiadwy yn ystod yr ymateb i Covid-19, gan gynnwys rhyddhau cleifion o'r ysbyty yn gyflym a modelau ar gyfer osgoi derbyn cleifion. Sefydlwyd Cymunedau Ymarfer i rannu profiadau ac arferion gorau ar draws y themâu hyn, ac maent yn cael eu cyflwyno bellach ar gyfer gofal yn y gymuned, iechyd emosiynol ac iechyd meddwl a gofal a alluogir gan dechnoleg. Estynnwyd y Gronfa Trawsnewid a'r Gronfa Gofal Integredig yn ystod y pandemig a byddant yn dod i ben ym mis Mawrth 2022. Gan adeiladu ar y dysgu a'r arferion gorau o'r rhaglenni presennol, mae Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo penderfyniad i gyflwyno cronfa refeniw pum mlynedd newydd yn ddiweddar a fydd yn dechrau ym mis Ebrill 2022 i gefnogi gwaith integreiddio.

Er mwyn cipio'r gwersi a ddysgwyd yn ystod y pandemig, aeth Llywodraeth Cymru, Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan, Addysg a Gwella Iechyd Cymru a Chonffederasiwn GIG Cymru ati ar y cyd i gomisiynu adroddiad gan Brifysgol Abertawe ar ganfyddiadau Astudiaeth Arloesi a Thrawsnewid Covid-19 GIG Cymru a'r data a gasglwyd gan Weithwyr Proffesiynol Perthynol i Iechyd a Gwyddonwyr Gofal Iechyd yn ystod yr ymateb i Covid-19. Cyhoeddwyd yr adroddiad hwn ym mis Mehefin 2021 gyda chyfres o astudiaethau achos gan bob Bwrdd Iechyd yng Nghymru. Mae cam gweithredu penodol wedi'i gynnwys yn y Rhaglen Trawsnewid *Cymru Iachach* ddiwygiedig i sicrhau bod y cynnydd hwn yn parhau yn y system Iechyd a Gofal Cymdeithasol.

Diolch i'n cynnydd bwriadol ac arwyddocaol mewn gweithgarwch arloesi ym maes iechyd a gofal dros y 5 mlynedd diwethaf, a'r buddsoddiad mewn seilwaith sy'n cefnogi hyn, roedd modd i ni ymateb yn well i'r pandemig. Fel rhan o'r ymateb i Covid-19, rydym wedi cyflymu prosesau arloesi a newid yng ngwasanaethau'r GIG, wedi cynyddu partneriaethau â phrifysgolion a diwydiant, wedi cyflwyno technolegau newydd ar raddfa fawr ac yn gyflym ynghyd â diagnosteg a meddygaeth fanwl, ac wedi gwella ein seilwaith a'n gwasanaethau digidol. Er mwyn helpu i sicrhau nad yw'r momentwm hwn yn cael ei golli, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Rhaglen Arloesi ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol yn ddiweddar er mwyn canolbwyntio

mwy ar weithgareddau sy'n bodoli eisoes, cryfhau cyfeiriad cenedlaethol, a chynnwys newidiadau a welwyd mewn ymateb i'r pandemig, gan helpu i gynnal cyflymder a graddfa'r newid ym maes iechyd a gofal cymdeithasol.

Rydym wedi darparu cyllid i bob Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol ac Ymddiriedolaeth GIG i sefydlu Hybiau Cydlynu Ymchwil, Arloesi a Gwella, gan adeiladu rhwydwaith cenedlaethol o randdeiliaid i gyfuno gwaith ymchwil, arloesi a gwella.

Mae'r broses o drawsnewid gwasanaethau yn gofyn am weithlu sydd â'r arbenigedd, y sgiliau a'r hyder i sbarduno'r gwaith o ailgynllunio ein systemau er gwell. Felly, rydym yn buddsoddi dros £9m mewn Academiâu Dysgu Dwys newydd a fydd yn helpu i ddarparu hyfforddiant a chymorth trawsnewidiol ym meysydd iechyd ataliol, lechyd a Gofal Seiliedig ar Werth ac arloesi ym maes iechyd a gofal cymdeithasol. Bydd yr academiâu arbenigol newydd hyn, y cyntaf o'u math, yn cynnig cyfleoedd cyffrous i arweinwyr a darpar arweinwyr o bob sector sydd wedi ymrwmo i sefydlu dulliau gweithio newydd ar sail tystiolaeth trwy bartneriaeth.

Mae'n bwysig nodi, er bod y bygythiad uniongyrchol o COVID-19 wedi lleihau o bosibl, ein bod yn parhau i fod mewn argyfwng iechyd cyhoeddus. Bydd pwysau'r gaeaf hwn yn heriol a bydd angen i sefydliadau barhau i fabwysiadu dulliau gweithio newydd a darparu gofal yn nes at gartrefi pobl.

Mae'r cynlluniau adfer a luniwyd gan fyrddau iechyd yn cydnabod yr angen am fwy o ddarpariaeth ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl, a'r angen i fynd i'r afael â'r rhestrau aros sydd wedi cynyddu dros y 18 mis diwethaf. Mae'r rhain yn cynnwys theatrau modiwl newydd, capasiti diagnostig ychwanegol, a'r bwriad i ymestyn y diwrnod gwaith a chyflwyno wythnos waith chwe diwrnod ar gyfer gwasanaethau radiotherapi. Hefyd, mae'n rhaid i gynlluniau byrddau iechyd nodi camau gweithredu cydweithredol rhwng practisau meddygon teulu a thimau iechyd a gofal cymunedol i fynd i'r afael â'r ôl-groniad o adolygiadau a gwiriadau rheolaidd ar gyfer pobl sy'n byw gyda chyflyrau iechyd hirdymor, megis asthma a diabetes, i'w helpu i gadw'n iach.

Mae gofal brys a gofal mewn argyfwng ledled Cymru yn cael eu trawsnewid diolch i fuddsoddiad o £25m. Mae hyn yn seiliedig ar gyflwyno a chyflawni 'chwe nod':

1. Cyd-drefnu, cefnogi a chynllunio ar gyfer pobl sydd â risg uwch o fod angen gofal brys neu ofal mewn argyfwng
2. Cyfeirio at y lle iawn, y tro cyntaf
3. Mynediad at opsiynau eraill yn hytrach na derbyn i'r ysbyty, sy'n ddiogel o safbwynt clinigol
4. Ymateb brys mewn argyfwng iechyd corfforol neu iechyd meddwl
5. Y gofal gorau yn yr ysbyty ar ôl derbyn i'r ysbyty
6. Agwedd y cartref yn gyntaf, a lleihau'r risg o aillderbyn i'r ysbyty

Disgwylir i Fyrddau Iechyd, Ymddiriedolaethau'r GIG a Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol roi mwy o bwyslais ar lesiant ac ar helpu pobl i fyw'n annibynnol er mwyn osgoi uwchgyfeirio gofal i'r sectorau gofal sylfaenol brys, ambiwlans, Adrannau Achosion Brys a gwasanaethau ysbytai.

Rydym yn cyflwyno tri model gofal penodol hefyd:

- Model 'Meddwl 111 yn Gyntaf' cenedlaethol – i gyfeirio pobl sy'n credu bod angen iddynt gael mynediad at wasanaethau gofal brys neu ofal mewn

argyfwng i'r lle iawn, y tro cyntaf. Mae hyn yn cynnwys darpariaeth ar-lein well a threfnu slotiau amser cyrraedd i bobl yn y lle gorau ar gyfer eu hanghenion.

- 'Canolfannau Gofal Sylfaenol Brys' – asesu neu drin pobl ag anghenion gofal sylfaenol brys yn ddiogel, yn gyflym ac yn effeithiol heb fod angen apwyntiad meddyg teulu neu fynd i Adran Achosion Brys, gan alluogi staff yn y gwasanaethau hynny i ganolbwyntio ar bobl ag anghenion gofal cymhleth neu anghenion gofal mewn argyfwng yn y drefn honno; a
- gwasanaethau 'Gofal Brys ar yr Un Diwrnod' i gefnogi pobl sydd angen asesiad wyneb yn wyneb, diagnosteg a / neu driniaeth i ddychwelyd adref ar yr un diwrnod lle mae'n glinigol ddiogel gwneud hynny.

5. Rôl technoleg wrth ddarparu gofal yn y dyfodol (e.e. ymgynghoriadau fideo), a seilwaith TGCh yn y system iechyd a gofal.

Ar hyn o bryd, mae TEC Cymru yn cynnal ymarfer caffael i nodi platfform mwy hirdymor ar gyfer ymgynghoriadau fideo, gyda'r nod o sicrhau ei fod yn opsiwn safonol ar gyfer clinigwyr a chleifion. Mae defnyddio ymgynghoriadau fideo yn darparu hyblygrwydd ar gyfer clinigwyr a chleifion, ac mae wedi lleihau nifer yr achosion o gleifion yn methu apwyntiadau tua 40% (o'i gymharu ag apwyntiadau wyneb yn wyneb). Hefyd, mae wedi arbed amser teithio ac aros mewn ystafelloedd aros ar gyfer clinigwyr a chleifion, gan leihau nifer y bobl mewn ystafelloedd aros a lleihau'r perygl o draws-heintio rhwng cleifion.

Bydd Ap newydd GIG Cymru yn cael ei gyflwyno gan y rhaglen Gwasanaethau Digidol i Gleifion a'r Cyhoedd, a bydd yn rhoi mwy o gyfle i gleifion ddefnyddio dulliau digidol o reoli eu gofal iechyd; bydd modd i gleifion ddefnyddio'r ap hwn i drefnu apwyntiad â meddyg teulu, cynnal yr apwyntiad trwy ymgynghoriad fideo, ac yna gweld bod eu nodiadau gofal sylfaenol wedi'u diweddarau yn dilyn y drafodaeth.

Yn ogystal, byddai gwybodaeth am archebu presgripsiynau rheolaidd a nodweddion rheoli meddyginiaethau eraill – fel cofnodi nad yw cleifion wedi cymryd meddyginiaeth ragnodedig ar ddiwrnod penodol a'r rheswm pam, yn cael ei nodi fel rhan o'u cofnod, a byddai'r wybodaeth ar gael i glinigwyr (er enghraifft, pe bai rhywun yn dewis peidio â chymryd presgripsiwn am 2-3 diwrnod ac yn cofnodi hyn yn yr ap, ac yn cael ei dderbyn i'r ysbyty wedyn, byddai clinigwyr yno yn gallu gweld pa feddyginiaethau roedd y claf i fod i'w cymryd a pha mor aml roedd wedi'u cymryd).

Yn y dyfodol, bydd cleifion yn gallu defnyddio'r ap i adrodd am fesurau canlyniadau – er enghraifft lefelau siwgr yn y gwaed ar gyfer cleifion diabetes, gan sicrhau bod clinigwyr yn gallu monitro cynnydd cleifion o bell heb orfod dod â'r claf i'r ysbyty am adolygiad. Mae bwriadau'r ap yn y dyfodol yn cynnwys galluoedd posibl i ryngweithio â dyfeisiau personol y mae pobl yn eu gwisgo (e.e. oriawr debyg i fitbit) sy'n gallu monitro nifer o fesuriadau megis curiad y galon a'u cofnodi wedyn trwy Ap GIG Cymru yng nghofnod meddygol y claf.

Mae nifer o raglenni eraill ar y gweill a fydd yn cynyddu effeithlonrwydd y gweithlu lechyd: dogfennau eNyrso, eBresgripsiynu, WEDS, WICIS, LINC ac eraill. Bydd Mamolaeth Ddigidol yn darparu nodiadau mamolaeth electronig ar gyfer cleifion a chlinigwyr, gan ddileu'r angen i fynd â'r "ffolder werdd" adnabyddus o nodiadau lle bynnag y bydd mamau beichiog yn mynd – a lleihau'r risg o golli neu ddifrodi'r nodiadau hynny, sy'n berygl anorfod yn y broses bresennol.

Fel rhan o raglen ePCR Ymddiriedolaeth Gwasanaethau Ambiwylans Cymru, bydd cyfrifiaduron llechen yn cael eu rhoi mewn ambiwlansys fel bod modd cael mynediad

at gofnod meddygol claf. O ganlyniad, bydd parafeddygon a thechnegwyr ambiwlans yn gallu gwneud penderfyniadau ar sail gwybodaeth mewn sefyllfaoedd argyfwng trwy gyrchu gwybodaeth berthnasol lle bynnag y bônt. Mae'r prosiect Gofal Llygaid yn digido'r broses atgyfeirio rhwng optegwyr ac adrannau gofal llygaid ysbytai – mae'r broses bresennol yn dibynnu ar ffacsio dogfennau, ac mae'r optegydd yn gorfod ffonio'r ysbyty. Yr ateb sydd wedi'i gynllunio yw ffurflen ar we sy'n cwblhau'r broses atgyfeirio mewn rhai munudau ac yn cynnwys y gallu i lanlwytho dogfennau perthnasol, sy'n golygu bod optegwyr yn gallu treulio mwy o amser gyda chleifion yn hytrach na phrosesu gwaith papur.

6. Darpariaeth iechyd meddwl ar draws y sbectrwm angen.

Nodwyd bod iechyd meddwl yn gallu gwneud y cyfraniad mwyaf posibl at ffyniant a llesiant hirdymor. Hyd yn oed cyn pandemig Covid-19, roedd tua un o bob pedwar o bobl yng Nghymru yn wynebu problemau iechyd meddwl. Mae'r data diweddaraf gan Iechyd Cyhoeddus Cymru ac arolygon eraill yn dangos bod lefelau pryder ymysg y boblogaeth yn parhau i fod yn uwch yn gyffredinol na chyn y pandemig. Mae agweddau ar iechyd a llesiant personol, pryder am iechyd a llesiant pobl eraill a chyllid personol i gyd wedi peri pryder i raddau gwahanol ar gyfer unigolion yn ystod y cyfyngiadau symud. Mae tystiolaeth yn dangos nad yw'r effeithiau wedi'u teimlo'n gyson ar draws pob grŵp. Dengys yr ymatebion i'r arolygon a gynhaliwyd hyd yn hyn fod rhai grwpiau o bobl, fel y rhai a oedd eisoes â chyflyrau iechyd meddwl, oedolion ifanc, cymunedau Pobl Dduon, Asiaidd ac Ethnig Lleiafrifol, y rhai ar aelwydydd incwm is a menywod, er enghraifft, yn nodi bod ganddynt lefelau uwch o bryderon iechyd meddwl nag eraill, sydd wedi bod yn nodwedd gydol y pandemig.

Mae ymateb Llywodraeth Cymru i effaith y pandemig ar iechyd meddwl wedi canolbwyntio ar dri maes allweddol:

1. Cynnal gwasanaethau iechyd meddwl ar gyfer pob oed ac ymateb i anghenion iechyd meddwl uniongyrchol. Dynodwyd gwasanaethau iechyd meddwl yn wasanaethau 'hanfodol' fel rhan o Fframwaith Gweithredu'r GIG drwy gydol y pandemig.
2. Cryfhau ffactorau amddiffynnol a lleihau effeithiau economaidd-gymdeithasol y pandemig ar iechyd meddwl a llesiant – gan gydnabod bod yr ysgogiadau ar gyfer hyn y tu allan i'r sector iechyd. Mae'r cymorth economaidd sylweddol rydym wedi'i gynnig yn hanfodol i hyn.
3. Cefnogi'r GIG i ddiwallu'r anghenion iechyd meddwl sy'n newid yn eu hardaloedd, gan gynllunio ar gyfer tonnau'r dyfodol a sicrhau bod gwasanaethau iechyd meddwl ar gyfer oedolion a phlant a phobl ifanc yn gallu sefydlogi ac adfer ar gyfer y hirdymor.

Ar ddechrau'r pandemig, darparwyd adnoddau ychwanegol i fyrddau iechyd i'w helpu i gynnal gwasanaethau iechyd meddwl hanfodol wrth ymateb i bwysau uniongyrchol y pandemig. Hefyd, mae Llywodraeth Cymru wedi darparu cyllid ychwanegol i greu capasiti ar gyfer cynnydd mewn cleifion mewnol yn y ddarpariaeth i oedolion a CAMHS, er mwyn sicrhau bod gan unedau iechyd meddwl hyblygrwydd i reoli galwadau ychwanegol, cynyddu capasiti darpariaeth y sector gwirfoddol ac ehangu cymorth iechyd meddwl haen 0/1 (mynediad uniongyrchol heb atgyfeiriad) yn sylweddol ar gyfer pobl ifanc ac oedolion. Hefyd, rydym wedi cryfhau llinell gymorth iechyd meddwl CALL i ateb y galw cynyddol, ac rydym yn parhau i'w hyrwyddo fel un

o'n cynigion allweddol. Rydym wedi darparu cyllid ar gyfer amrywiaeth o ddulliau rhanbarthol o leihau hunanladdiad a hunan-niweidio gan gynnwys cymorth, hyfforddiant a chodi ymwybyddiaeth o brofedigaeth.

Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu Adolygiad o Fynediad at Wasanaethau Iechyd Meddwl Brys Pob Oed a gyhoeddwyd o dan nawdd Grŵp y Concordat Gofal Brys ar 21 Rhagfyr 2020. Nod yr adolygiad oedd darparu dealltwriaeth well o'r galw am wasanaethau iechyd meddwl ar draws y gwasanaethau brys. Er i'r adolygiad gael ei gynnal cyn Covid-19, mae'n amlygu'r ystod o anghenion cymdeithasol a llesiant (megis cymorth cyflogaeth, gwasanaethau cymdeithasol, cyngor ar ddyledion) sy'n ffactorau achosol ar gyfer cyfran fawr o bobl sy'n cysylltu â'r gwasanaethau brys pan fyddant mewn argyfwng, yn aml y tu allan i oriau swyddfa rheolaidd. Mae argymhellion allweddol yr adolygiad yn cynnwys cytuno ar ddiffiniadau cyffredin ar gyfer argyfyngau iechyd meddwl a phryderon llesiant ledled gwasanaethau cyhoeddus, a rhannu data yn well. Hefyd, mae'n argymhell cydweithio effeithiol rhwng sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r sector gwirfoddol i wella canlyniadau ar gyfer pobl o bob oed sy'n wynebu argyfwng ac yn chwilio am gymorth. Mae gwaith yn cael ei wneud ar hyn o bryd i sicrhau bod modd ymateb mewn ffordd amlasiantaethol ledled gwasanaethau'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector, gan gynnwys mynediad at gyngor a chymorth 'y tu allan i oriau' ar gyfer amrywiaeth o faterion gan gynnwys dyled, tai, cam-drin domestig ac unigrywdd.

Mae'r adnoddau a'r blaenoriaethau ychwanegol hyn wedi'u hadlewyrchu yn y Cynllun Cyflawni ar gyfer Iechyd Meddwl diwygiedig gan Lywodraeth Cymru a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2020.

Yng nghyllideb Llywodraeth Cymru ar gyfer 2021/22, mae buddsoddiad ychwanegol gwerth £42m ar gael ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl. Dyrannwyd hyn i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r blaenoriaethau iechyd meddwl canlynol.

- £6m ar gyfer gwasanaethau argyfwng pob oed a gwaith i gefnogi llwybr amlasiantaethol (£4m ar gyfer byrddau iechyd a £2m ar gyfer gwaith comisiynu uniongyrchol ar lefel genedlaethol).
- £4m ar gyfer gwasanaethau mynediad agored / haen 0 ar gyfer oedolion a phlant a phobl ifanc (£1.4m ar gyfer byrddau iechyd i gomisiynu'r sector gwirfoddol yn uniongyrchol a £2.6m ar gyfer comisiynu uniongyrchol ar lefel genedlaethol).
- £3m i gefnogi gwasanaethau asesu cof / cymorth diagnostig i'w ddyrannu i Fyrddau Partneriaeth Rhanbarthol.
- Dyrannwyd £7m i fyrddau iechyd (trwy gyllid gwella gwasanaethau) i gefnogi meysydd gwella gwasanaethau allweddol ym maes iechyd meddwl (e.e. CAMHS, iechyd meddwl amenedigol ac anhwylderau bwyta).
- Cyllid gwerth £13m ar gyfer twf costau craidd yng ngwasanaethau iechyd meddwl y GIG.
- Mae £4m yn darparu cymorth ychwanegol wedi'i dargedu ar gyfer y Dull System Gyfan (y Dull Ysgol Gyfan gynt) er mwyn gwella mynediad at wasanaethau sy'n cefnogi llesiant emosiynol ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc.
- Mae cyllid arall gwerth £5.4m ar gyfer CAMHS arbenigol yn cael ei ddefnyddio i gefnogi pobl ifanc sydd â diagnosis o gyflyrau iechyd meddwl trwy wasanaethau cymunedol neu arbenigol ar gyfer cleifion mewnol (£3.6m ar gyfer byrddau iechyd a £1.8m ar gyfer comisiynu uniongyrchol ar lefel genedlaethol).

Ochr yn ochr â'r cyllid hwn, mae fframwaith sy'n gallu helpu i adfer gwasanaethau iechyd meddwl ar ôl y pandemig wedi'i ddatblygu.

Er mwyn goruchwyllo ein blaenoriaethau ar gyfer iechyd meddwl, rydym wedi sefydlu Bwrdd Cyflawni a Goruchwyllo Gweinidogol. Dan gadeiryddiaeth y Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant, nod y bwrdd yw goruchwyllo'r ymateb parhaus i effaith Covid-19 ar iechyd meddwl; cryfhau goruchwyliaeth a sicrwydd er mwyn cyflwyno'r strategaeth 'Law yn Llaw at Iechyd Meddwl' a'r cynllun cyflawni cysylltiedig; a monitro tystiolaeth i lywio'r rhaglen waith yn y dyfodol a'r strategaeth sy'n olynu Strategaeth Law yn Llaw at Iechyd Meddwl Llywodraeth Cymru, sy'n para 10 mlynedd.

7. Datganiadau ansawdd a'r trefniadau dilynol ar gyfer cynlluniau cyflawni ar gyfer cyflyrau difrifol.

Mae Cymru iachach wedi ymrwmo i gyflwyno Cynllun Clinigol Cenedlaethol ['Fframwaith' erbyn hyn] a Datganiadau Ansawdd. Mae'r Fframwaith Clinigol Cenedlaethol yn cyflwyno'r dull strategol ehangach o ddarparu gwasanaethau gofal iechyd o ansawdd uchel. Mae Datganiadau Ansawdd yn disgrifio'r canlyniadau a'r safonau y byddem yn disgwyl eu gweld mewn gwasanaethau penodol o ansawdd uchel sy'n canolbwyntio ar gleifion. O ganlyniad i'r bwriad i ddatblygu Datganiadau Ansawdd, ym mis Mawrth 2020 cyhoeddodd y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol y byddai Datganiadau Ansawdd yn disodli cynlluniau cyflawni ar gyfer cyflyrau iechyd difrifol.

Cyhoeddwyd y Fframwaith Clinigol Cenedlaethol a'r ddau Ddatganiad Ansawdd sylfaenol cyntaf (canser a chyflyrau'r galon) ar 22 Mawrth, ac maent ar gael yma:

[Datganiad Ysgrifenedig: Fframwaith Clinigol Cenedlaethol a Datganiadau Ansawdd \(22 Mawrth 2021\)](#)
[| GOV. CYMRU](#)

Mae'r dogfennau hyn yn cyflwyno ein dyheadau sydd i'w cyflawni'n gyson ledled Cymru dros dymor y Senedd a thu hwnt. Mae'r Datganiadau Ansawdd hyn yn datblygu'r gwaith a wnaed fel rhan o'r dull cynllun cyflawni a'u rhagflaenodd. Mae Datganiadau Ansawdd ar gyfer gwasanaethau clinigol penodol yn bodoli ochr yn ochr ag ymrwymadau polisi eraill ac maent yn canolbwyntio ar ansawdd gwasanaethau a lleihau amrywiadau di-sail. Byddant yn llywio goruchwyliaeth genedlaethol o ddarpariaeth y GIG trwy'r fframwaith cynllunio a'r system rheoli perfformiad. Mae'r dogfennau'n fyw a byddant yn cael eu datblygu trwy ychwanegu llwybrau cenedlaethol, manylebau gwasanaeth, canllawiau a metrigau gwasanaeth pan fyddant ar gael.

Mae nifer o ddatganiadau ansawdd eraill gan gynnwys datganiadau ar gyfer strôc, diabetes, gofalu am bobl sy'n ddifrifol wael ac arenol, yn cael eu datblygu gan fforymau cenedlaethol presennol, sy'n dwyn ynghyd Lywodraeth Cymru, y GIG a'r trydydd sector. Disgwylir iddynt gael eu cyhoeddi eleni ar ôl cael eu cwblhau a'u cytuno. Bydd hyn yn cynnwys cynlluniau cyflawni a gafodd eu hymestyn am flwyddyn, megis strôc, gofalu am bobl sy'n ddifrifol wael, diabetes a chlefyd anadlol. Hefyd, mae ystyriaeth yn cael ei rhoi i ddisodli cynlluniau ar gyfer gofal wedi'i gynllunio a gofal heb ei drefnu gan Ddatganiadau Ansawdd. Ni fydd rhai cynlluniau cyflawni eraill, megis endosgopi ac iechyd meddwl, yn cael eu disodli eto. Mae Datganiadau Ansawdd yn nodi disgwyliad polisi Llywodraeth Cymru, ac mae'n rhaid i gyrff y GIG ymateb trwy eu prosesau cynllunio. Fel mae'r Fframwaith Clinigol Cenedlaethol yn ei ddisgrifio, bydd rhaglenni cenedlaethol a rhwydweithiau clinigol

yn galluogi unrhyw arweinyddiaeth a chydgyssylltu cenedlaethol sy'n ofynnol; hefyd, byddant yn cysylltu â'r drefn atebolrwydd trwy swyddogaeth arfaethedig Gweithrediaeth y GIG.

8. Cynaliadwyedd y gweithlu iechyd a gofal, a recriwtio/cadw staff i ddiwallu anghenion y dyfodol.

Ar hyn o bryd, mae'r GIG yng Nghymru yn cyflogi llawer iawn o staff a'r nifer fwyaf erioed o weithwyr gofal iechyd proffesiynol mewn hyfforddiant. Er gwaethaf hyn, yn union fel rhannau eraill o'r DU, mae Cymru yn wynebu pwysau sylweddol ar y gweithlu ledled y system iechyd a gofal.

Ym mis Hydref 2020, lansiodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar y pryd strategaeth gweithlu Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIC) a Gofal Cymdeithasol Cymru i sicrhau cynaliadwyedd y gweithlu iechyd a gofal yng Nghymru yn y dyfodol. Bydd y strategaeth yn trawsnewid y gweithlu ledled y system ac yn sicrhau cynaliadwyedd y gweithlu ar gyfer y dyfodol. Mae'n canolbwyntio ar wella llesiant, amrywiaeth, cynhwysiant, gallu a dwyieithrwydd y gweithlu iechyd a gofal cymdeithasol.

Mae capasiti a chynllunio'r gweithlu yn flaenoriaeth i fyrddau iechyd ac ymddiriedolaethau ar lefel leol a rhanbarthol. Byddwn yn cynnal ac yn cynyddu buddsoddiad mewn addysg a hyfforddiant ar gyfer gweithwyr gofal iechyd, gan ddarparu 12,000 yn fwy o staff clinigol erbyn 2024-25. Hefyd, byddwn yn sefydlu ysgol feddygol newydd yn y Gogledd.

Ochr yn ochr â buddsoddi yn y cyflenwad domestig o weithwyr gofal iechyd, bydd angen recriwtio cyfran fach ond pwysig o'r gweithlu o rannau eraill o'r DU a thramor. Fodd bynnag, mae'r broses hon yn digwydd yng nghyd-destun prinder llafur cenedlaethol a rhyngwladol sy'n effeithio ar y broses o recriwtio gweithwyr i'r GIG yng Nghymru. Ar hyn o bryd, mae byrddau iechyd yng Nghymru yn recriwtio gweithwyr gofal iechyd proffesiynol o dramor, yn unol ag egwyddorion recriwtio moesegol. Mae gwaith recriwtio ar lefel leol yn cael ei gefnogi gan ymgyrch farchnata 'Hyfforddi. Gweithio. Byw.' Trosglwyddwyd yr ymgyrch hon i bortffolio AaGIC yn ystod 2020-21.

Yn ogystal â denu gweithwyr gofal iechyd proffesiynol ychwanegol i Gymru, mae gwella'r broses o gadw staff sydd eisoes yn gweithio yma yn bwysig yn strategol. Mae byrddau iechyd ac ymddiriedolaethau wedi bod yn asesu a yw staff yn debygol o adael y GIG oherwydd pwysau sy'n deillio o'r pandemig, gan fynd ati ar yr un pryd i helpu i gadw staff trwy gyflwyno polisïau amrywiol i wella ymgysylltiad a llesiant staff a helpu pobl i aros mewn gwaith.

Mae pwysau sylweddol ar y system gofal cymdeithasol ar hyn o bryd sy'n effeithio ar y broses o ryddhau cleifion o'r ysbyty yn amserol ac argaeledd gofal yn y cartref. Rydym yn gweithio'n agos gyda byrddau iechyd ac awdurdodau lleol i fonitro'r effaith a hyrwyddo dulliau gweithredu cydgysylltiedig wrth i ni nesáu at bwysau ychwanegol y gaeaf. Mae agor y sectorau manwerthu/lletygarwch a gwella cyflogau ac amodau gwaith yn y GIG yn effeithio ar recriwtio a chadw staff. Mae staff wedi blino ac o dan fwy o bwysau oherwydd absenoldebau staff a swyddi gwag. Mae gwasanaethau cymdeithasol ledled Cymru wedi sylwi ar gynnydd yn y galw am wasanaethau gofal, yn enwedig gofal cartref.

Rydym wedi darparu cymorth ariannol i Gofal Cymdeithasol Cymru gynnal ymgyrch recriwtio genedlaethol 3 wythnos, gan ddechrau ar 23 Awst. Nod yr ymgyrch yw hyrwyddo gyrfaeodd mewn swyddi gofal cymdeithasol ac amlygu'r porth swyddi cenedlaethol a gynhelir gan Gofal Cymdeithasol Cymru. Rydym wedi darparu cyllid i alluogi Gofal Cymdeithasol Cymru i ddarparu cwrs hyfforddi 4 diwrnod di-dâl, 'cyflwyniad i ofal cymdeithasol' ar lefel genedlaethol er mwyn cyflwyno pobl i ofal cymdeithasol a darparu cymorth i chwilio am waith wedi hynny.

Rydym wedi sefydlu dau gynllun yn 2020 ac eleni sy'n rhoi gwobrau ariannol i staff ym maes gofal cymdeithasol er mwyn cydnabod eu hymrwymiad yn ystod Covid-19. Mae amrywiaeth o wasanaethau llesiant ar gael i staff a rheolwyr drwy Gofal Cymdeithasol Cymru.

Ar hyn o bryd, mae swyddogion Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a byrddau iechyd yn canolbwyntio ar gyfleoedd yn ymwneud ag effeithlonrwydd systemau, gwella dulliau gweithredu ar y cyd a dulliau creadigol o ddatblygu mwy o adnoddau staff – ond mae sicrhau gwelliant yn y tymor byr yn parhau i fod yn her sylweddol.

Y llynedd, aeth Llywodraeth Cymru ati i gynnull Fforwm Gwaith Teg Gofal Cymdeithasol, grŵp partneriaeth cymdeithasol sy'n dod â rhanddeiliaid at ei gilydd i edrych ar sut y gellir gwella telerau ac amodau cyflogaeth gweithwyr gofal cymdeithasol yng Nghymru.

Sefydlwyd y Fforwm mewn partneriaeth gymdeithasol, gan ddod â llywodraeth, cyflogwyr ac undebau at ei gilydd. Mae cynrychiolwyr o Gymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn aelodau o'r Fforwm ochr yn ochr â chynrychiolwyr o'r Undebau Llafur a Darparwyr.

Mae'r Fforwm yn ystyried sut y dylid cymhwysu'r diffiniad o waith teg ar gyfer gweithwyr gofal cymdeithasol yng Nghymru, a thrwy drafodaethau ar y cyd rhwng undebau, cyflogwyr a llywodraeth, bydd yn nodi sut y dylid mynd ati i gyflwyno arferion gwaith da yn y sector gofal cymdeithasol, gan gynnwys ym meysydd cyflogau, amodau gwaith, llais gweithwyr a hyfforddiant. Hefyd, gofynnwyd i'r Fforwm ddarparu cyngor ar sut y dylid gweithredu ymrwymiad Llywodraeth Cymru i dalu'r Cyflog Byw Gwirioneddol i weithwyr gofal cymdeithasol yng Nghymru, a disgwylir ei argymhellion ym mis Hydref.

9. Dealltwriaeth o COVID hir a'i effaith ar y galw am wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.

Daeth yn amlwg ym mis Ebrill 2020 y gallai'r galw hirdymor am wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol gynyddu. Ar y pryd, y disgwyliad oedd y byddai hyn yn effeithio ar bobl â haint Covid-19 difrifol a oedd wedi cael triniaeth yn yr ysbyty ac y byddai angen gwasanaethau adsefydlu a gwella mwy hirdymor arnynt; ochr yn ochr â'r rhai a gafodd eu heffeithio gan yr effeithiau ehangach megis gorfod aros am driniaeth ar gyfer cyflyrau eraill ac effaith y cyfyngiadau symud, ynysu a cholli swyddi. Gweithiodd staff iechyd a gofal cymdeithasol gyda swyddogion i ddatblygu'r fframwaith Adsefydlu a gyhoeddwyd ym mis Mai 2020. Ochr yn ochr â hyn, datblygwyd adnodd modelu i helpu i ragweld y galw am wasanaethau adsefydlu.

Wrth i ni gyrraedd mis Medi, nodwyd yr effaith hirdymor ar bobl nad oeddent o reidrwydd wedi cael eu derbyn i'r ysbyty i gael triniaeth ar gyfer eu haint covid-19. COVID hir (Covid-19 parhaus symptomatig/ Syndrom ôl-Covid) yw'r enw sydd wedi ei fabwysiadu ar gyfer hyn. Arweiniodd Cyfarwyddwyr Therapiau a Gwyddor Iechyd y gwaith o ddatblygu ymateb darbodus i'r galw cynyddol hwn. Canolbwyntiwyd ar drawsnewid ac ehangu mynediad at wasanaethau sy'n bodoli eisoes a chyfrannu at y dysgu a datblygiad canllawiau NICE.

Lansiwyd y Rhaglen Adferiad ym mis Mehefin eleni a fydd, gyda chyllid ychwanegol gwerth £5m, yn cefnogi cleifion sy'n dioddef symptomau sy'n gysylltiedig â COVID hir. Bydd yr arian ychwanegol yn caniatáu i'n Byrddau Iechyd ehangu darpariaeth diagnosis, triniaeth, adsefydlu a gofal, gan ddefnyddio cyllid i ddatblygu llwybrau lle mae cleifion yn gallu derbyn triniaeth bersonol ar gyfer eu hanghenion, yn ogystal â sicrhau bod gofal yn cael ei ddarparu mor agos i'r cartref â phosibl. Bydd yr arian yn mynd tuag at y canlynol:

- Cynorthwyo gweithwyr gofal iechyd a Gweithwyr Proffesiynol Perthynol i lechyd i ddatblygu seilwaith i ddarparu gwasanaethau mewn ffordd hyblyg er mwyn helpu pobl i wella o COVID-19, COVID hir a'r rhai sy'n cael eu heffeithio'n fwy cyffredinol gan y pandemig.
- Darparu hyfforddiant ac adnoddau digidol o ansawdd uchel sy'n seiliedig ar dystiolaeth er mwyn helpu i wneud diagnosis, ymchwilio i COVID hir a'i drin, a chefnogi pobl fel rhan o'u triniaeth a'u hadsefydlu.
- Buddsoddi mewn adnoddau digidol a fydd yn sicrhau bod y GIG yn helpu pobl i wneud y penderfyniadau triniaeth cywir.

Fel rhan o'r Rhaglen rydym wedi lansio canllaw Adferiad Cymru Gyfan ar gyfer rheoli COVID hir. Mae'r canllaw hwn yn seiliedig ar Lwybr Cymunedol Cymru Gyfan ac mae'n cynnig y wybodaeth ddiweddaraf i weithwyr iechyd proffesiynol am reoli COVID hir ledled GIG Cymru. Fe'i cefnogir gan becyn addysg ac adnoddau cynhwysfawr. Mae hyn yn cynnwys y broses atgyfeirio i ofal eilaidd lle bo angen a chanllawiau clir ar pryd i drefnu gwasanaeth diagnosteg ar gyfer pobl sy'n byw gyda COVID hir. Mae diweddariadau'n cael eu darparu yn uniongyrchol i ddefnyddwyr y canllaw wrth i dystiolaeth newydd a newidiadau ddod i'r amlwg. Yn bwysicaf oll, mae'n golygu bod gan weithwyr iechyd proffesiynol ledled Cymru fynediad at yr un wybodaeth a chynghor ar drin y cyflwr hwn, ynghyd â chanllaw clir ar sut a phryd i atgyfeirio cleifion at driniaeth a chymorth.

Mae'n anodd mesur nifer y bobl y bydd angen darparu gwasanaethau ar eu cyfer, neu pa wasanaethau y bydd angen i bobl eu defnyddio. Y prif reswm am hyn yw amrywioldeb sylweddol symptomau a phrofiad cleifion sydd â'r cyflwr hwn. Mae llawer yn gallu rheoli symptomau drwy hunanofal yn y cartref, felly nid ydynt yn defnyddio gwasanaethau lle gellir cofnodi eu cyflwr yng nghofnodion meddygon teulu. Cydnabyddir hefyd nad yw'r cyflwr yn cael ei gofnodi'n rheolaidd mewn systemau meddygon teulu, er ein bod yn gweithio i fynd i'r afael â'r mater hwn trwy gynnwys cynghor ar godio yn y llwybr digidol. Yn ôl y data diweddaraf a gyhoeddwyd gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (5 Awst) amcangyfrifwyd bod 47,000 o bobl mewn cartrefi preifat wedi nodi (neu wedi amau) bod COVID hir arnynt o leiaf 12 wythnos cyn hynny (cyfnod o bedair wythnos yn dod i ben 4 Gorffennaf 2021).

Gan ein bod yn parhau i ddysgu am y cyflwr hwn, rwyf wedi gofyn i'm swyddogion adolygu'r rhaglen bob chwe mis. Yn ystod y cyfnod hwn rydym yn parhau i fonitro dysgu yn y DU ac yn rhyngwladol yn ymwneud â'r pwnc pwysig hwn ac rydym wedi gofyn i Gomisiwn Bevan wneud argymhellion mewn perthynas â chreu cofrestrfa

cleifion. Mae GIG Cymru, trwy Gyfarwyddwyr Therapiau a Gwyddor Iechyd a Chymuned ymarfer, yn parhau i rannu dysgu ledled y Byrddau Iechyd Perthnasol wrth iddynt sefydlu gwasanaethau i ymateb i'r cyflwr newydd hwn.

Trwy waith Ymchwil Iechyd a Gofal Cymru, mae Llywodraeth Cymru yn parhau i wneud cyfraniad allweddol at ymdrech y DU gyfan i gasglu tystiolaeth i fynd i'r afael ag effaith COVID-19.

Mae Cymru yn cymryd rhan yn astudiaeth y DU o'r enw 'The Post-Hospitalisation COVID-19 Study (PHOSP COVID)', sy'n cael ei hariannu gan y Sefydliad Cenedlaethol dros Ymchwil Iechyd (NIHR) ac MRC UK Research and Innovation o dan arweiniad Canolfan Ymchwil Biofeddygol NIHR Caerlŷr. Sefydlwyd yr astudiaeth Iechyd y Cyhoedd frys hon i asesu effeithiau hirdymor COVID-19 ar Iechyd ac adferiad cleifion, ac mae 10,000 o bobl wedi cymryd rhan ledled y DU. Mae mwy o bobl wedi'u recriwtio yng Nghymru nag yn unman arall, ac mae safleoedd ledled Cymru.

Mae'r 'Astudiaeth Adfer ar ôl COVID-19 - Hyfforddiant Mewnanadlu' wedi'i sefydlu gan Brifysgol Abertawe i fynd i'r afael ag adferiad cleifion o effeithiau COVID-19, er enghraifft, diffyg anadl a blinder. Nod yr astudiaeth yw cynorthwyo cleifion i ail-hyfforddi cyhyrau anadlol i wella techneg anadlu er mwyn lleddfu dioddefaint y claf a phwysau ar y GIG trwy'r leihau'r posibilrwydd o ail-dderbyn cleifion i'r ysbty.

Mewn ymateb i'r pandemig, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu Canolfan Dystiolaeth COVID-19. Mae hwn yn fuddsoddiad 24 mis gwerth £3m i ddarparu rhaglen ymchwil, casglu tystiolaeth a defnyddio gwybodaeth sy'n benodol i Gymru gyda'r nod o wireddu blaenoriaethau a diwallu anghenion brys sy'n deillio o COVID-19, gan gynnwys effeithiau hirdymor y pandemig.

10. Y camau nesaf a'r amserlenni cysylltiedig yn dilyn ymgynghoriad cymorth *Papur Gwyn Ailgydbwysu Gofal a Chymorth*, gan gynnwys cynlluniau ar gyfer deddfwriaeth.

Cyhoeddwyd y crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyn ar Ailgydbwysu Gofal a Chymorth ar wefan Llywodraeth Cymru ar 29 Mehefin.

Mae Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru yn cynnwys ymrwymadau i ddatblygu fframwaith cenedlaethol ar gyfer gofal cymdeithasol a deddfwriaeth i gryfhau gwaith partneriaeth a chyfuno gwasanaethau Iechyd a gofal cymdeithasol.

Cyflwynodd y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol y wybodaeth ddiweddaraf am yr ymatebion i'r ymgynghoriad i Aelodau'r Senedd mewn datganiad llafar ar 6 Gorffennaf. Ymrwymodd y Dirprwy Weinidog i ymgysylltu â'r sector i ddatblygu polisi wedi'i gyd-gynhyrchu. Bydd grwpiau technegol yn cael eu sefydlu yn yr Hydref a bydd y grwpiau hyn yn llywio'r gofynion ar gyfer deddfwriaeth.

11. Cynlluniau ar gyfer diwygio'r system i dalu am ofal.

Ym mis Mawrth, cyflwynodd y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar y pryd ddatganiad llafar i'r Senedd, gan roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau am waith a chasgliadau'r Grŵp Rhyngweinidogol ar Dalu am Ofal. Mae'r Grŵp wedi gwneud llawer o waith i archwilio goblygiadau anghenion ar gyfer gwasanaethau gofal cymdeithasol wrth i'r boblogaeth gynyddu, a dewisiadau ymarferol i fynd i'r afael â nhw. Daeth y Grŵp i'r casgliad bod ateb ledled y DU i gyllid gofal

cymdeithasol yn parhau i fod yn ddewis gwell gan y gallai hyn roi ystyriaeth briodol i'r cysylltiad pwysig â'r system dreth a budd-daliadau. Er bod y Grŵp wedi dod i'r casgliad nad oedd ateb treth ar gyfer Cymru yn unig i godi arian ar gyfer gofal cymdeithasol yn ddewis yn y tymor byr oherwydd effaith economaidd y pandemig, roedd yn cefnogi buddsoddiad tymor byrrach mewn gofal cymdeithasol a allai fod yn bosibl drwy ddewisiadau cyllideb yn y dyfodol. Roedd hyn yn cynnwys darparu cymorth i'r gweithlu trwy'r Cyflog Byw Gwirioneddol sydd bellach yn un o ymrwymadau'r Rhaglen Lywodraethu. Gwnaed penderfyniad y bydd y Grŵp yn ailymgynnull yn ystod y tymor Senedd hwn.

Ym mis Gorffennaf, cafwyd nifer o erthyglau yn y wasg genedlaethol yn nodi mai bwriad gwreiddiol Llywodraeth y DU oedd cyhoeddi ei chynlluniau ar gyfer gofal cymdeithasol cyn toriad yr haf, ond rhagwelir y daw'r cyhoeddiad yn yr hydref bellach, er nad yw'r union amseru'n hysbys.

Mae diwygio'r system ar gyfer talu am ofal yn fater cymhleth sy'n cael effaith sylweddol ar lawer o bobl. Bydd yn bwysig deall goblygiadau unrhyw gynigion a gyhoeddir gan Lywodraeth y DU i Gymru, ac rydym yn parhau i bwysu ar Lywodraeth y DU i gael gwybodaeth am natur eu cynigion, ymgysylltu'n gynnar, a gofyn am eglurder ynglŷn ag amseriad unrhyw gyhoeddiad. Fel y nodwyd eisoes, os nad yw cynigion Llywodraeth y DU yn arwain at ateb sy'n cael ei ariannu'n llawn ledled y DU, byddwn yn mynd ati i ddatblygu ein cynlluniau ein hunain ar gyfer diwygio cyllid i gefnogi sector gofal cymdeithasol cynaliadwy i oedolion.

12. Cymorth i ofalwyr di-dâl.

Mae gan Lywodraeth Cymru ymrwymiad hirdymor i wella cydnabyddiaeth a chymorth i ofalwyr di-dâl yng Nghymru. Mae'r pandemig wedi cynyddu ein hymwybyddiaeth, ac mae ein Strategaeth newydd, a lanswyd ym mis Mawrth 2021, yn ailddatgan yr ymrwymiad hwn ac yn manylu ar sut y byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i sicrhau bod gofalwyr di-dâl yn cael eu cefnogi'n fwy effeithiol ac yn gallu manteisio ar eu hawliau a'u hawliadau. Hefyd, mae'r Strategaeth ar gyfer Gofalwyr Di-dâl yn nodi ein bwriad i gyd-gynhyrchu Siarter newydd ar gyfer Gofalwyr Di-dâl a'n blaenoriaethau cenedlaethol newydd. Ar ôl ymgysylltu â gofalwyr di-dâl a'u cynrychiolwyr, rydym wedi ychwanegu pedwaredd flaenoriaeth sy'n canolbwyntio ar ofalwyr di-dâl ym meysydd addysg a chyflogaeth. Dyma'r blaenoriaethau cenedlaethol:

1. Adnabod a gwerthfawrogi gofalwyr di-dâl
2. Darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth
3. Helpu i fyw yn ogystal â gofalu
4. Cefnogi gofalwyr di-dâl mewn addysg ac yn y gweithle

Gan weithio gyda Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar gyfer Gofalwyr Di-dâl, rydym wedi cynnull tri gweithgor i gyd-gynhyrchu cynllun cyflawni ategol a'r Siarter newydd. Mae aelodaeth o'r grwpiau wedi'i hymestyn i gynnwys gofalwyr di-dâl a sefydliadau sy'n gweithio gyda neu ar gyfer gofalwyr di-dâl yng Nghymru. Rydym yn bwriadu cyhoeddi'r cynllun cyflawni, a chopi drafft o'r Siarter newydd, wedi'i gyd-gynhyrchu â gofalwyr o bob oed, i'w drafod yn ehangach, yn hydref 2021. Bydd y cynllun yn nodi camau gweithredu, amserlenni a mesurau clir ar gyfer monitro cynnydd ar gyfer pob un o'r pedair blaenoriaeth genedlaethol.

Er mwyn gwella ein dulliau o sicrhau bod llais y gofalwr wrth wraidd y broses o gynllunio a chyflwyno polisïau, rydym yn adolygu aelodaeth a chylch gorchwyl ein

Grŵp Ymgysylltu ac yn gweithio gyda byrddau partneriaeth rhanbarthol i hyrwyddo arferion da ym maes cefnogi cynrychiolwyr gofalwyr.

Un o ymrwymiadau allweddol y Rhaglen Lywodraethu yw creu swydd newydd Prif Swyddog Gofal Cymdeithasol Cymru. Penodwyd Albert Heaney, Cyn Ddirprwy Gyfarwyddwr Cyffredinol y Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn Llywodraeth Cymru, ac un o'i flaenoriaethau cynnar yw gwrando ar ddefnyddwyr gwasanaethau gofal cymdeithasol, a'r rhai sy'n gweithio yn y sector gofal cymdeithasol, i sicrhau pwyslais penodol ar y materion sy'n effeithio arnynt, gan gynnwys y rhai sydd â nodweddion gwarchodedig. Cyfarfu ag aelodau Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar Ofalwyr ar 7 Gorffennaf, cyn siarad â'r grŵp Ymgysylltu Cenedlaethol ar gyfer Gofalwyr ar 14 Gorffennaf er mwyn gwrando ar eu pryderon a'u hadborth a llywio gwaith y dyfodol.

Rydym yn cydnabod bod y pandemig wedi cynyddu'r pwysau ar ofalwyr di-dâl a oedd eisoes yn ei chael yn anodd ymdopi â'u rôl ofalu o bosibl. Yn 2021-22, rydym wedi dyrannu £3 miliwn i gynyddu ac amrywio gwasanaethau gofal seibiant ar gyfer gofalwyr di-dâl ledled Cymru. I ddechrau, mae awdurdodau lleol wedi defnyddio'r arian i ateb y cynnydd yn y galw am ofal seibiant wrth i gyfyngiadau symud gael eu llacio. Wrth i'r flwyddyn fynd rhagddi, rydym yn annog awdurdodau lleol i weithio ar draws sectorau i ddatblygu dulliau mwy arloesol, megis cronfa seibiannau byr.

Er mwyn llywio'r gwaith hwn a nodi ymarfer da sydd â'r potensial i gael ei efelychu ledled Cymru, comisiynwyd Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru ac academyddion ym mhrifysgolion Abertawe a Bangor i ddrafftio adroddiad 'Map Trywydd i Seibiant'. Trwy ddatblygu dulliau sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn sy'n darparu ar gyfer anghenion unigol, bydd pob gofalwr di-dâl yn cael cymorth i fanteisio ar y cyllid hwn, gan gynnwys teuluoedd plant â chyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd, gofalwyr ifanc a gofalwyr hŷn a allai fod yn byw gyda'u cyflwr iechyd eu hunain hefyd.

Cydnabyddir yr heriau penodol sy'n wynebu teuluoedd a'r rhai sy'n gofalu am blant â chyflyrau sy'n cyfyngu ar fywyd, ac mae Llywodraeth Cymru yn parhau i gefnogi hosbisau plant yng Nghymru i sicrhau bod gofal priodol ar gael pan fydd angen. Rydym yn parhau i fuddsoddi dros £8.4m bob blwyddyn i gefnogi gwasanaethau gofal lliniarol arbenigol ledled Cymru. Mae llawer o'r cyllid hwn yn mynd at hosbisau oedolion a phlant. Hefyd, rydym wedi dyrannu £12.3m o gyllid brys i hosbisau gydol y pandemig er mwyn diogelu gwasanaethau clinigol craidd a chryfhau cymorth profedigaeth. Mae dros £2.3m o'r cyllid hwn wedi'i ddyrannu i gefnogi hosbisau plant Cymru.

Lansiwyd y Gronfa Cymorth i Ofalwyr gwerth £1m ddiwedd mis Hydref 2020 mewn cydweithrediad ag Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru a'i phartneriaid rhwydwaith ledled Cymru. Roedd £0.25m ychwanegol ar gael ddiwedd mis Ionawr 2021 i gydnabod y galw mawr a nodwyd yn ystod cam cyntaf cyflwyno'r gronfa. Cafodd y gronfa ei hysbysebu a'i hyrwyddo i ystod eang o gynulleidfaoedd yn genedlaethol ac yn lleol. Yn 2020-21, llwyddodd y gronfa i gefnogi dros 5,900 o ofalwyr di-dâl, gan gynnwys gofalwyr ifanc, i'w helpu i ymdopi â phwysau ariannol ychwanegol.

Dangosodd adborth gan ofalwyr di-dâl a'r gwasanaethau a oedd yn darparu'r Gronfa Gymorth ei bod wedi helpu i fynd i'r afael ag angen sylweddol nas diwallwyd ac wedi cael effaith uniongyrchol a chadarnhaol ar ofalwyr di-dâl:

“Roeddwn i'n ddiolchgar iawn am y grant a gefais. Llwyddodd i leddfu llawer iawn o bwysau'r mis hwnnw ac fe helpodd fi i gadw fy mhlant yn gynnes. Fe

wnes i dderbyn taleb siopa, ac fe wnes i roi'r arian a arbedais o beidio â gorfod siopa yn syth yn y mesurydd nwy. Diolch yn fawr."

Yn ogystal â chynorthwyo gofalwyr sy'n wynebu anhawster ariannol, llwyddodd y cynllun i helpu i gysylltu gofalwyr nad oeddent yn cael cymorth o'r blaen â gwasanaethau cymorth ehangach. Cytunwyd ar £1m arall i barhau i ddarparu'r Gronfa Cymorth i Ofalwyr yn 2021-22, a bydd yn ceisio darparu gwasanaethau cymorth cynaliadwy ychwanegol ar gyfer y gofalwyr mwyaf agored i niwed.

Rydym yn ymwybodol y gallai fod angen cymorth wedi'i dargedu ar ofalwyr ifanc ac oedolion ifanc sy'n ofalwyr. Mae ein prosiect uchelgeisiol i greu cerdyn adnabod cenedlaethol i Ofalwyr Ifanc, gan gydweithio â phob un o'r 22 awdurdod lleol ac Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru, bellach wedi dechrau ar ei ail flwyddyn. Rydym wedi darparu £186,000 yn 2021-22, sef £150,000 i awdurdodau lleol ddatblygu eu gweithgarwch, a £36,000 i Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru greu adnoddau cenedlaethol a chefnogi'r cyfarfodydd prosiect cenedlaethol a grwpiau clwstrw dysgu. Diolch i'r prosiect, mae awdurdodau lleol a'r darparwyr trydydd sector a gomisiynir ganddynt i ddarparu gwasanaethau i ofalwyr ifanc yn gallu profi a threalu dulliau a systemau gwahanol er mwyn nodi beth sy'n llwyddo ar lawr gwlad i ofalwyr ifanc. Erbyn hyn, mae 16 awdurdod lleol wedi lansio cerdyn adnabod neu wedi trosglwyddo cerdyn presennol i'r prosiect cenedlaethol. Y nod yw sicrhau bod pob un o'r 22 awdurdod lleol yn cynnig y cerdyn adnabod cenedlaethol erbyn diwedd Mawrth 2022.

Mae ein Cynllun Grant i'r Trydydd Sector ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy yn parhau. Rydym yn darparu £2.6 miliwn dros dair blynedd rhwng 2020 a 2023 i Gofalwyr Cymru, Fforwm Rhieni a Gofalwyr Cymru Gyfan, Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru ac Age Cymru. Mae'r pedwar prosiect yn darparu ystod o gymorth i ofalwyr o bob oed ac mae hefyd yn gweithio gyda staff iechyd a gofal cymdeithasol i wella ymwybyddiaeth o'r materion sy'n effeithio ar ofalwyr, a sut i wella cymorth iddynt. Mae pob un o'r prosiectau wedi cyflawni eu blwyddyn gyntaf ac maent yn llwyddo i godi ymwybyddiaeth a thrawsnewid gwasanaethau ar gyfer gofalwyr ledled Cymru.

Rydym wedi darparu cyllid gwerth £1m i fyrddau iechyd lleol a'u partneriaethau gofalwyr yn 2020-21, a bydd yr un swm ar gael yn 2021-22. Mae'r cyllid hwn wedi bod yn hyblyg ac mae'n cael ei ddefnyddio i gefnogi gofalwyr sy'n cael trafferth ymdopi â phwysau cynyddol y pandemig. Mae'n cefnogi amrywiaeth o brosiectau, gan gynnwys cyfleoedd newydd ar gyfer mathau o gymorth ar-lein, gan barhau i weithio gyda gwasanaethau iechyd sylfaenol ac eilaidd. Mae'r Gronfa Gofal Integredig yn ffynhonnell arall o gymorth ariannol ar gyfer prosiectau a gweithgarwch gofalwyr di-dâl. Maent yn parhau i gael eu nodi fel un o'r grwpiau blaenoriaeth yn y canllawiau ar gyfer Byrddau Partneriaeth Rhanbarthol. Buddsoddwyd cyllid refereniw gwerth £89 miliwn gennym yn 2020-21, a byddwn yn buddsoddi £89 miliwn arall o gyllid refereniw yn 2021-22 er mwyn cydnabod manteision cadarnhaol y Gronfa.

Yn ddiweddarach eleni, byddwn yn bwrw ymlaen ag ail gam ein hymgyrch gyhoeddusrwydd genedlaethol lwyddiannus ynghylch hawliau gofalwyr. Fe'i cyflwynir gan Gofalwyr Cymru ac Ymddiriedolaeth Gofalwyr Cymru, mewn partneriaeth agos â Llywodraeth Cymru. Bydd yr ymgyrch yn canolbwyntio ar ofalwyr o bob oed yn ystod y cam hwn, gyda'r nod o helpu unigolion i ganfod a oes ganddynt gyfrifoldebau gofalu a'u gwneud yn ymwybodol o'u hawl i fanteisio ar y cymorth sydd ei angen arnynt o bosibl.

Mae iechyd meddwl a llesiant gofalwyr di-dâl yn parhau i fod yn flaenoriaeth. Darparwyd £60,000 i Gofalwyr Cymru yn 2020-21 er mwyn datblygu eu sesiynau ar-lein Amser i Mi sy'n canolbwyntio ar gymorth seicolegol a llesiant gofalwyr. Mae'r sesiynau ar-lein a'r digwyddiadau llesiant yn rhoi seibiant byr i ofalwyr o'u rôl fel gofalwyr, yn ogystal â darparu canllawiau defnyddiol ar sut i reoli eu hiechyd meddwl a'u llesiant eu hunain.

Hefyd, mae Gofalwyr Cymru wedi lansio Hwb Llesiant ar eu gwefan fel rhan o'u prosiect "Grymuso a Llesiant Gofalwyr", sy'n cael ei ariannu trwy Gynllun Grant i'r Trydydd Sector ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy 2020-23 Llywodraeth Cymru. Mae iechyd meddwl a llesiant pobl ifanc a gofalwyr ifanc wedi derbyn cymorth hefyd, er enghraifft trwy lansio'r Pecyn Cymorth Iechyd Meddwl ar gyfer Pobl Ifanc sydd ar gael drwy Hwb. Hefyd, rydym wedi hyrwyddo mynediad at wybodaeth a chymorth trwy linell gymorth a gwefan MEIC a'r gwasanaeth llinell gymorth CALL cenedlaethol. Mae pobl ifanc yn parhau i allu cael gafael ar gymorth trwy wasanaethau cwnsela mewn ysgolion, ynghyd â gwybodaeth, cyngor a chymorth gan awdurdodau lleol a darparwyr gwasanaethau lleol ar gyfer gofalwyr ifanc a gomisiynir gan awdurdodau lleol.